

002/30 SØLNA (Vassdragsnr. 002.MAZ)

<u>Fylke(r):</u>	Hedmark
<u>Kommune(r):</u>	Alvdal, Stor-Elvdal, Folldal
<u>Kartblad N50:</u>	1519 II, 1619 III, 1818 I, 1818 IV
<u>Nedbørfelt:</u>	295,6 km ²
<u>Toppunkt-utløpspunkt:</u>	1827 - 480 moh.
<u>Skoggrense:</u>	900 - 1000 moh.
<u>Marin grense:</u>	Hele feltet ligger over
<u>Naturgeografisk region:</u>	35g: Fjellregionen i søndre del av fjellkjeden, underregion; Rondane
<u>Landskapsregion:</u>	9: Østerdalene 14: Fjellskogen i Sør-Norge 15: Lavfjellet i Sør-Norge
<u>Urørt natur:</u>	>5 km: 0 %, 3-5 km: 5 %, 1-3 km: 38 %
<u>SP-kategori/-gruppe</u>	II/10, II/6, I
<u>Verneplanstatus</u>	Ikke tidligere vurdert
<u>Nasjonale laksevassdrag:</u>	-

Generell beskrivelse

Sølna drenerer store deler av Alvdals vestfjell. Vassdraget er delt i to hovedfelt, Sølna og Vesle-Sølna. Klimaet er typisk kontinentalt med kalde vintre og varme somre. Årsnedbøren ligger mellom 400 – 500 mm. Spesifikk avrenning er beregnet til 15,11 l/s/km² og middeltilsiget 4,47 m³/s.

Sølna har sitt utspring i myrene sør for Holmsjøen. Vassdraget renner herfra i nordlig retning via Breisjøen før det bøyer østover ved Stråsjøen. Herfra renner elva østover gjennom Sølndalen til utløpet i Folla. Vassdragets lengdeutstrekning er ca. 37 km.

Langs nedre deler av Sølna ligger gårder og annen helårsbebyggelse. Her ligger også et kraftverk fra 1915. Etter flommen i 1995 ble det gjennomført flomsikringstiltak i dette området. I Sølndalen finnes en del seterbebyggelse og en åpen bomvei går gjennom dalen. Indre deler av feltet er del av det populære turområdet Alvdal Vestfjell og relativt lite berørt av inngrep. En kraftledning går langs hele vassdraget. Ved Breisjøen ligger en turisthytte som er åpen deler av året.

Størsteparten av feltet i Alvdal samt områdene i Storelvdal og Folldal kommuner har status som LNF-områder med spesielle naturvern-, friluft- eller kulturverninteresser. Resten er i hovedsak LNF-områder hvor spredt boligbygging normalt ikke tillates. Unntak er mindre områder regulert til hytter og spredt boligbygging.

Vardmoan naturreservat, med geologisk verneverdi, ligger i nedbørfeltet.

I store deler av Alvdal Vestfjell er vassdragssystemene fattige på oppløste næringssalter. pH i vannene i Hedmark er generelt god (6,0-7,0), mens alkaliteten er forholdsvis lav. Berggrunnen i nord tilhører Trondheimsfeltet. Her er både pH og alkalitet meget høy (hhv. >7,0 og >200 µEKV/l). I Alvdal ligger 62 % av vannene i forsuringfølsomme områder. I Breidsjøen er pH så lav at kalking kan være aktuelt. Vannkvaliteten i Sølna kan til tider være dårlig.

Geologisk mangfold

Berggrunnsgeologisk ligger vassdraget i et grenseområde. Feltet består vesentlig av sparagmitt, men berører det mer næringsrike Trondheimsfeltet i nordøst. Grensen mellom Trondheimsdekket og Sparagmittområdet går fra Atndalen østover mot Sølndalen og i retning Alvdal sentrum. I sør stikker grunnfjellet med gabbro og granitter opp gjennom sparagmittdekket. Her er deler av skyvedekkene tæret bort og underliggende bergarter blottlagt. Granitt og gabbro danner ytterleddene i bergart-systemet. På sørsiden av Sølna litt nedenfor Vardmoan ligger Malmtekta hvor geologiske prosesser har ført til sulfidmineralisering. Det har i tidligere tider vært drevet prospektering på forekomsten, og malmen i området har trolig høyt kobber- og svovelinnhold.

Området er rikt på kvartærgeologiske forekomster. I nedre del av Sølndalen ligger det geologiske naturreservatet Vardmoan. Store terrasser av glasifluvialt materiale er avsatt i fire høydenivåer. De øverste korreleres til tidligere øvre og nedre Glåmsjø, kjent fra isavsmeltingsperioden. Løsmaterialet ble avsatt av breelver som kom fra Finnbudalen i sør og fra Sølndalen i sørvest. Her finnes også eskere, kames og ulike erosjonsformer. Omkring Holmsjøen ligger rogenmorener, og mellom Kjemsjøsetra og Sølsetra er disse spesielt store. På nordsiden av Store Sølnekletten ligger flere små karakteristiske morener, dannet av tidligere botnbreer.

I den nedre delen av Sølna renner elva gjennom lange sammenhengende canyonpartier, stedvis med store jettegryter. I disse områdene renner elva i stryk, stedvis 10-15 m under landskapet omkring.

*Stor verneverdi ****

Biologisk mangfold

Det finnes bestander av ørret og røye i de fleste vann. Sølna har en glissen bestand av småvokst ørret, og nedenfor kraftverket er det i tillegg gjedde, harr, sik og lake.

Floraen i feltet er for det meste fattig og ensartet, men enkelte steder forekommer langt rikere og mer variert vegetasjon. Den store diversiteten og de store kontrastene over relativt små avstander gjør likevel feltet til et botanisk interessant område. På løsmassene under skoggrensen dominerer lav- og lyngrik furuskog.

Rødlistearten oter er tidligere påvist. Vann- og våtmarksområdene virker ikke spesielt rike med hensyn til artsantall av vade- og andefuglarter, men noen mindre vanlige arter som svartand, brushane og svømmesnipe er observert.

Alle de fire hjorteviltartene finnes. Villrein som tilhører Sølneklettstammen har beiteområder, kalvingsområder og trekkruiter i hele feltet. Spesielt viktige er kalvingsområdene sørøst for Holmsjøen, i Måsådalen, på nordsiden av Kampane og nordvest for Gammelsæterlia. Reinen i Sølnekletten utgjør sammen med reinen i Snøhetta, Knutshø og Rondane restene av den opprinnelige norske villreinen. Jerv forekommer jevnlig sammen med gaupe. Bjørn observeres av og til. Det antas at ulv, f.eks. fra Koppangområdet, opptrer sporadisk. I områdene i og rundt Breisjøen og Holmsjøen er det påvist hekking av rødlisteartene smålom og storlom. Lappmeis hekker flere steder. Fjellområdene er ansett som viktige produksjonsområder for lirype og fjellrype. Sommerstid er også den sjeldne og sårbare fjellerka observert. Området øst for Haustsjøen er viktige leve- og spillområder for orrfugl og storfugl. Rødlisteartene kongeørn og jaktfalk hekker i feltet, og det er kartlagt mange alternative reirplasser spesielt knyttet til de bratte fjellområdene.

*Middels verneverdi ***

Landskapsbilde

Sølnadalførets omkringliggende arealer utgjøres i hovedsak av fjellområder med vide daler og avrundete formasjoner. Finnbudalen er en 7 km lang sidedal til Sølna. I sør er dalen åpen og vid, mens den lengre nord blir trangere. Her markerer Finnbudalskletten og Skredfjellet ruvende landskapselementer før dalen igjen vider seg ut mot Sølnadalføret.

Den mest dominerende og karakteristiske fjellformasjonen i feltet er Store Sølnekletten (1827 moh.). Utsikten fra Sølnekletten er enestående og av de med videst utsyn i Norge. Fra toppen kan man bl.a. se Jotunheimen i vest og Snøhetta i nord. Fjellet er et naturlig midtpunkt i Alvdal Vestfjell og er lett synlig og gjenkjennelig på lang vei på grunn av sin karakteristiske form.

*Middels verneverdi ***

Friluftsliv

Store deler av feltet er svært godt egnet til friluftaktiviteter. Feltet ligger i det populære turområdet Alvdal Vestfjell. Området er kjent som et variert og vennlig turområde med tilknytning til Rondane i vest og Femundstraktene i øst. De vanligste aktivitetene som utøves er fotturer, skiturer, hundekjøring, bærturer, jakt og fiske, padling og sykling. Det finnes et stort antall turstier. Det går bl.a. merkede stier til toppen av Sølnekletten, som er et populært mål for fotturister. Sølndalen er et populært og lett

tilgjengelig utgangspunkt for fotturer. En turisthytte ved foten av Sølnekletten er åpen i sommerhalvåret og i påsken. Setra er et populært utfartsmål både fra Søndalen og fra Atndalen. Det er preparerte løyper fra Gammelsætra og Gulmoen hele vinteren, og det kjøres opp skiløype fra Sølseter inn til Breisjøseter i påsken.

Det drives jakt i hele nedbørfeltet. Det jaktes elg, rein, rype, hare, skogsfugl og and. Vassdraget med omkringliggende tjern og vann er et ettertraktet område for sportsfiske. Muligheten til å kjøre bil inn til Breisjøen gjør området populært også for kanopadling.

*Meget stor verdi *****

Kulturmiljø

Det er registrert fangstgraver for elg, samt en jernvinne fra forhistorisk tid langs et gammelt veifar gjennom Finnbudalen. Det er muligheter for steinalderboplasser i området.

Det finnes kulturminner etter kobbergruvedrift blant annet i Bangsberget, og rester etter en smeltehytte ved elva ved Øydalen, brukt mellom 1650 og 1887. Her er det også store slagghauger, tømmerrenner og muligens rester etter selve smeltehytta. Det er mange kullmiler i området som settes i sammenheng med smeltehytta. I Finnbudalen, øverst i Aumdalen og langs Sølna er det tufter etter gammer som ble brukt under kullbrenning. Det er også mange gamle gårdsanlegg og husmannsplasser. Alvdal er spesielt kjent for sin helhetlige, gamle gårdsbebyggelse. Også langs Folla og Sølna er det gamle gårdsanlegg. Videre finnes setre og seterveier med broer og spor etter utslåtter og beitebruk. Langs elvene er det minner etter tømmerfløting, foruten rester etter gamle sager og kverner, og etter broer. Det er muligheter for samiske kulturminner i området.

Det er store kulturminneinteresser langs vassdraget. De mange ulike kulturminnene og kulturlandskapene avspeiler en variert ressursutnyttning over lang tid. Mange av kulturminnene har nær funksjonell tilknytning til elver.

*Stor verneverdi ****

Samiske interesser

Det er ikke registrert samiske interesser tilknyttet nedbørfeltet.

Landbruk

Det er flere eiendommer i aktiv drift i nedbørfeltet. Det er 10 setrer med aktiv drift og sau og storfe på beite. I tillegg ligger det gårdseiendommer nær utløpet av Sølna med husdyrbruk. Skogen langs vassdraget tilhører eiendommene i dalen, her drives det næringsmessig skogsdrift.